

Petycja ws. ochrony ekosystemu Morza Bałtyckiego do Pana Mateusza Morawieckiego Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Premierze,

jestem głęboko zaniepokojona(y) złym stanem środowiska morskiego oraz zasobów ryb Morza Bałtyckiego.

Zgodnie z wymaganiami Dyrektywy Ramowej w sprawie Strategii Morskiej, dobry stan środowiskaⁱ wód morskich Morza Bałtyckiego powinien zostać osiągnięty najpóźniej do 2020 roku. Bałtycki Plan Działań Komisji Helseńskiej (HELCOM), stanowiący program realizacji Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (również Konwencji Helseńskiej), wyznaczył za cel osiągnięcie dobrego stanu środowiska morskiego Bałtyku do roku 2021ⁱⁱ. Ponadto, zgodnie z celem Wspólnej Polityki Rybołówstwa, najpóźniej do 2020 roku powinny zostać zakończone nadmierne połowy wszystkich stad ryb, także w obszarze Morza Bałtyckiegoⁱⁱⁱ. **Cele te nie zostały osiągnięte, a w konsekwencji przyszłość ekosystemu Morza Bałtyckiego jest zagrożona.**

Według Komitetu Naukowo-Technicznego i Ekonomicznego ds. Rybołówstwa (STECF), sześć na siedem zbadanych, komercyjnie poławianych stad ryb Morza Bałtyckiego jest nadmiernie eksploatowanych^{iv}. Brak zrównoważonego rybołówstwa, przeżyźnienie wód Bałtyku (eutrofizacja)^v i związane z tym procesem przydenne strefy pozbawione tlenu (tzw. martwe strefy)^{vi}, a także odpady morskie, w tym zagubione lub w inny sposób utracone narzędzia połowowe (tzw. sieci widma)^{vii} wraz z niefunkcjonalnymi morskimi obszarami chronionymi^{viii} oraz zmianą klimatu – stanowią czynniki zagrażające przetrwaniu ekosystemu Morza Bałtyckiego w kształcie, w jakim go znamy obecnie. Utrzymanie obecnego stanu rzeczy może doprowadzić do odebrania Polkom i Polakom możliwości korzystania ze wspólnego dobra jakim jest Bałtyk - czy to jako miejsca pracy (rybołówstwo i branże pokrewne, turystyka); rekreacji (korzystanie z kąpielisk, podziwianie i obserwowanie morskiej fauny i flory) czy wreszcie jako lokalnego źródła pożywienia (konsumpcja ryb pochodzących z bałtyckich łowisk).

W związku z tym apeluję do Pana Premiera o objęcie przez Polskę przywództwa na arenie międzynarodowej^{ix} w kwestii osiągnięcia dobrego stanu środowiska morskiego Morza Bałtyckiego, zgodnie z wymogami Dyrektywy Ramowej ws. Strategii Morskiej i Bałtyckiego Planu Działań Komisji Helseńskiej oraz w kwestii zapewnienia zrównoważonego rybołówstwa, w myśl celów Wspólnej Polityki Rybołówstwa^x.

W szczególności wzywam Pana Premiera do:

RYBOŁÓWSTWO

- Zobowiązania, że Polska przyczyni się do zakończenia problemu nadmiernych połowów ryb Morza Bałtyckiego poprzez coroczne ustanawianie bałtyckich limitów połowowych, wspólnie z państwami członkowskimi UE, w zgodzie z rekomendacjami naukowymi^{xi} oraz wymogami Wspólnej Polityki Rybołówstwa.
- Zapewnienia odpowiednich środków ochrony wschodniego stada bałtyckiego dorsza w celu odtworzenia jego przetrzebionej populacji^{xii}, w tym w szczególności zminimalizowania przypadkowego połowu ryb z tego stada, podczas połowu innych gatunków.
- Wsparcia przez Polskę zainicjowanych przez Komisję Europejską prac na rzecz ochrony krytycznie zagrożonej populacji morświna w Bałtyku Właściwym^{xiii} przed przyłowem (przypadkowym złowieniem w sieci rybackie), poprzez poparcie rekomendacji najlepszego dostępnego doradztwa naukowego w tej sprawie^{xiv}, w ramach działań prowadzonych w grupie regionalnej BALTFISH^{xv}.
- Wsparcia przez Polskę wzmocnienia przepisów prawa UE dotyczących kontroli rybołówstwa oraz poparcia wprowadzenia zdalnego elektronicznego monitoringu jednostek połowowych^{xvi}, w ramach rewizji unijnego rozporządzenia ws. kontroli rybołówstwa, w celu m.in. zapewnienia skutecznego wdrożenia obowiązku wyładunku.

SIECI WIDMA

- Uwzględnienia w przepisach krajowych najlepszych dostępnych praktyk z zakresu zarządzania problemem sieci widm oraz wdrożenia do porządku prawnego rekomendacji dotyczących jego kluczowych segmentów, obejmujących m.in.:
o znakowanie sieci rybackich zgodne z wytycznymi Organizacji Narodów Zjednoczonych

ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)^{xvii} i uwzględniające wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz usprawnienie systemów raportowania zagubienia sieci rybackich;

o przystosowanie portów rybackich do odbioru, sortowania i gospodarowania sieciami wylowanymi z morza (DFG)^{xviii} oraz sieciami zużytych (EOG)^{xix}, zgodnie z rekomendacjami z projektu MARELITT Baltic^{xx}, zapisami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE ws. portowych urzędzeń do odbioru odpadów ze statków^{xxi} oraz Europejskiej strategii na rzecz tworzyw sztucznych^{xxii};

o optymalne dostosowanie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), a także innych źródeł finansowania w celu umożliwienia realizacji nie tylko akcji wylawiania zagubionych narzędzi połowowych, ale także innych działań, w tym rozwiązań innowacyjnych, nastawionych na prewencję i przeciwdziałanie skutkom tego problemu środowiskowego.

- Podjęcia działań mających na celu skuteczne wprowadzenie rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP) za narzędzia połowowe i ich elementy, zawierające tworzywa sztuczne.

EUTROFIZACJA

- Prowadzenia na większą skalę szkoleń dla rolniczek/rolników i doradczyń/doradców rolniczych nt. praktyk rolniczych przyjaznych środowisku morskemu^{xxiii}, tj. praktyk przyczyniających się do zmniejszenia zanieczyszczenia wód spowodowanego przez substancje biogenne (związki azotu i fosforu) pochodzące ze źródeł rolniczych.
- Zapewnienie finansowego wsparcia dla wdrażania i promocji praktyk przyjaznych środowisku morskemu, m.in. w ramach zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych i ekoschematów w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej po 2021 roku.^{xxiv}
- Doposażenia organów kontrolujących i monitorujących działalność rolniczą oraz terenów, na których jest ona prowadzona, w dodatkowe narzędzia pozwalające na sprawniejsze, szybsze i bardziej precyzyjne ustalenie stanu faktycznego (np. dostęp do i przetwarzanie danych satelitarnych) oraz zapewnienie odpowiednich szkoleń dla instytucji kontrolujących wpływ rolnictwa na jakość wód.
- Ograniczania powstawania nowych inwestycji związanych z intensywną produkcją zwierzęcą oraz zapewnienie wsparcia finansowego i doradczego dla przejścia z intensywnej produkcji na produkcję ekstensywną^{xxv}.

MORSKIE OBSZARY CHRONIONE

- Pilnego ustanowienia, wdrożenia i skutecznej realizacji planów ochrony, w tym monitoringu efektywności, wyznaczonych już przez Polskę Morskich Obszarów Chronionych, w tym obszarów Natura 2000^{xxvi}. Ustanowione i funkcjonujące plany ochrony są niezbędne do wdrażania skutecznej ochrony tych obszarów.
- Zobowiązania, że decyzje dotyczące rybołówstwa, rolnictwa i zarządzania morskimi obszarami chronionymi oraz w zakresie morskiego planowania przestrzennego, będą przez Polskę podejmowane z uwzględnieniem obserwowanej zmiany klimatu, która stanowi dodatkową presję na ekosystemy.

Powyższe postulaty dotyczące ochrony środowiska morskiego Bałtyku stanowią również wskazówki dla tworzenia programu reform i projektów strategicznych w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO). Zdrowy i zasobny w ryby ekosystem Morza Bałtyckiego będzie bowiem korzystnie wpływał na kondycję polskiej gospodarki, przyczyniając się do poprawy jej konkurencyjności oraz utrzymania istniejących i tworzenia nowych miejsc pracy w branżach takich jak: rybołówstwo, turystyka, rekreacja i inne.

Wypełnienie powyższych rekomendacji przyczyni się też do spełnienia przez Polskę międzynarodowych zobowiązań i osiągnięcia m.in.: Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ; celów Aichi Konwencji o Różnorodności Biologicznej; czy wreszcie zobowiązań wynikających z podpisanej we wrześniu 2020 roku deklaracji ministerialnej „Our Baltic”^{xxvii} i innych^{xxviii}.

Morze Bałtyckie to nasz narodowy skarb, który nie tylko otrzymaliśmy pod opiekę od naszych przodków, ale przede wszystkim pożyczylimy od przyszłych pokoleń Polek i Polaków. Bałtyk dzieli się z nami swoimi zasobami, karmi nas i zapewnia miejsca pracy, daje nam tlen, którym oddychamy, przyczynia się do regulacji klimatu, pochłania CO₂ z atmosfery, stanowi również dom wielu organizmów morskich, które są niezbędne do jego prawidłowego funkcjonowania.

Dlatego apeluję do Pana Premiera o realizację powyższych zobowiązań i zapewnienie niezbędnej ochrony dla naszego dziedzictwa jakim jest ekosystem Morza Bałtyckiego. Nim będzie za późno.

- ⁱ „Dobry stan środowiska oznacza taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia.” (źródło: [Dyrektywa Ramowa w sprawie Strategii Morskiej](#)).
- ⁱⁱ [HELCOM, 2007. HELCOM Baltic Sea Action Plan. HELCOM Ministerial Meeting Krakow, Poland, 15 November 2007.](#)
- ⁱⁱⁱ [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady \(WE\) nr 1954/2003 i \(WE\) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady \(WE\) nr 2371/2002 i \(WE\) nr 639/2004 oraz decyzje Rady 2004/585/WE.](#)
- ^{iv} [Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries \(STECF\), 2020. Monitoring the performance of the Common Fisheries Policy \(STECF-Adhoc-20-01\). Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020.](#)
- ^v [HELCOM, 2018. State of the Baltic Sea – Second HELCOM holistic assessment 2011-2016. Baltic Sea Environment Proceedings.](#)
- ^{vi} [ICES, 2020, Baltic Sea Ecoregion - Ecosystem overview.](#)
- ^{vii} [HELCOM, 2015. Regional Action Plan for Marine Litter in the Baltic Sea.](#)
- ^{viii} [The Marine Protection Atlas, <https://mpatlas.org>.](#)
- ^{ix} HELCOM; BALTFISH; Rada Ministrów ds. Rolnictwa i Rybołówstwa UE (AGRIFISH).
- ^x [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady \(WE\) nr 1954/2003 i \(WE\) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady \(WE\) nr 2371/2002 i \(WE\) nr 639/2004 oraz decyzje Rady 2004/585/WE.](#)
- ^{xi} [Rekomendacjami naukowymi Międzynarodowej Rady Badań Morza, International Council for the Exploration of the Seas \(ICES\).](#)
- ^{xii} [ICES, 2020. Cod \(Gadus morhua\) in subdivisions 24–32, eastern Baltic stock \(eastern Baltic Sea\). In Report of the ICES Advisory Committee, 2020. ICES Advice 2020, cod.27.24-32.](#)
- ^{xiii} „Bałtyk podzielony jest na szereg akwenów. Największą jego część zajmuje Bałtyk Właściwy, który na północy rozdziela się tworząc Zatokę Fińską i Morze Botnickie, zwręczając się w Zatokę Botnicką. Na zachodzie Bałtyk Właściwy graniczy z obszarem zwanym Sundem i Morzem Bełtów.” (źródło: [Morze Bałtyckie – o tym warto wiedzieć](#) (<https://ug.edu.pl>)).
- ^{xiv} [ICES, 2020. EU request on emergency measures to prevent bycatch of common dolphin \(Delphinus delphis\) and Baltic Proper harbour porpoise \(Phocoena phocoena\) in the Northeast Atlantic. In Report of the ICES Advisory Committee, 2020. ICES Advice 2020, sr.2020.04.](#)
- ^{xv} BALTFISH jest regionalnym organem ds. rybołówstwa na Morzu Bałtyckim, którego głównym celem jest poprawa koordynacji i współpracy pomiędzy państwami członkowskimi Morza Bałtyckiego.
- ^{xvi} [EU Fisheries Control Coalition, 2020. Zdalny monitoring elektroniczny: w jaki sposób kamery na statkach UE mogą pomóc w powstrzymaniu przełowienia \(REM Factsheet\).](#)
- ^{xvii} [FAO, 2019. Voluntary Guidelines on the Marking of Fishing Gear.](#)
- ^{xviii} DFG - derelict fishing gear.
- ^{xix} EOG - end-of-life fishing gear.
- ^{xx} [The MARELITT Baltic Project, 2019. The Baltic Sea Blueprint. A step-by-step roadmap on how to approach Derelict Fishing Gear.](#)
- ^{xxi} [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2019/883 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie portowych urzędzeń do odbioru odpadów ze statków, zmieniająca dyrektywę 2010/65/UE i uchylająca dyrektywę 2000/59/WE.](#)
- ^{xxii} [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów - Europejska strategia na rzecz tworzyw sztucznych w gospodarce o obiegu zamkniętym.](#)
- ^{xxiii} [Fundacja WWF Polska, 2018. Podręcznik z zakresu praktyk rolniczych przyjaznych środowisku Morza Bałtyckiego.](#)
- ^{xxiv} [MRiRW, 2020. Projekt Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej wraz z załącznikami.](#)
- ^{xxv} [WWF & Coalition Clean Baltic, 2020. THE BALTIC SHADOW PLAN: For the future of the Baltic Sea. NGO's key asks for the revised Baltic Sea Action Plan \(BSAP\).](#)
- ^{xxvi} [Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. \(Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880\).](#)
- ^{xxvii} [Declaration of the Ministers of Environment, Maritime Economy, Agriculture and Fisheries of Baltic Sea Member States and of the Commissioner for 'Environment, Oceans and Fisheries'.](#)
- ^{xxviii} [Wdrożenie ww. zaleceń zapewni kompleksowe/skuteczniejsze osiągnięcie celów wynikających z tzw. dyrektywy azotanowej \(91/676/EWG\), ramowej dyrektywy wodnej \(2000/60/WE\), dyrektywy NEC \(2016/2284\), dyrektywy w sprawie ochrony wód podziemnych \(2006/118/WE\), dyrektywy siedliskowej \(92/43/EWG\), dyrektywy ptasiej \(79/409/EWG\) oraz realizacji celów środowiskowych zawartych w Krajowym Programie Ochrony Wód Morskich.](#)